

Õigus ja Kohus

Õigusteadusline ajakiri

„Päewalehe“, „Aja“
ja „Koidu“ hinnata
eralisla ♡ ♡ ♡ ♡

Ilmub 1 kord kuus

Tegew toimetaja ♡
cand. jur. J. Wilms

Nr. 9

September

1913

Wäljaspool abielu sugulise läbikäimise seaduslikud tagajärjed.

Anton Palwadre.

Sissejuhatuses.

Meie seadus tunneb ainult kirikliku abielu. Minult niisugune mehe ja naise ühendus kannab abielu nime, mis kirikuehitaja poolt usukommete järele on pühendatud. Katoliiklaste juures on abielu sakrament ja kuulub ka protestantlaste juures usukommete piirkonda, erandõigus tunnistab seda seisuforda õigeks, jätab abielusseastumise ja lahutamise korralduse kiriku hoolets ning korraldab oma poolt ainult neid isiklikka ja waranduslikka wahetorde, mis abielusseastumisest mehe ja naise ning wanemate ja laste wahel tekivad.

Kuigi meil räägitakse kodanlisest abielust kui olemasolewast asjast, peab otsetohe ütleva, et meie seadus mingisugust kodanlist abielu ei tunne. Mehe ja naise ühendus, mis kiriku poolt mitte kui abielu ei ole pühendatud — kannab seaduses sohielu nime, üheselamine on sohitöö ja lapsed, kes mitte kiriklikust abielust ei sünni, on sohilapsed. — Samast ühendust nimetab kirik hooraeluks. Niisugune seisuford näitab selgeste, et abielukorralduses seaduseandlus kiriku teenistuses seisab;

mida kirik eitab, seda seadus, kuigi lubab, ehk õigem mitte ei karista — siis lubab kui midagi ebanormalselt, kui sallitawat kurjust.

See asjalugu aga, et inimesed mõnes „hoora“= wõi „sohi-elu“ warjundis kodanlist abielu näewad, tunnistab sellest, et kirik oma sellekohastes korraldustes ei taba usutunnet, et tema usutunnet mitte ei rahulda, waid koormab, ja et eraõigus, kirikukorralduste peale toetades, ei wasta käesolewatele elundüetetele, waid neid ajaloolise kohmakusega eitab.

Mis meie seaduse kiriklik-föblisel keelel hoora= ehk sohielu on — wõib Lääne-Euroopa seaduse keelel korralist kodanline abielu olla, sest seal on juba seaduseandlus abielukorralduses kiriku eestkostmise alt wabane nud, abielukorraldus sünnib eraõiguse määruste järele ja abielu kiriklik pühendamine ei ole mitte sunduslik. Et ka meil usuwabaduse mõtte arenemine aja jooksul eraõiguse kirikliku usu mõju alt lõpulikult wabastab, selles ei ole mingisugust kahtlust ja praegu oluliselt juhtuw „kodanline abielu“ aimab ette eraõiguse arenemise käiku. Praegu on aga, nagu juba tähendatud, „kodanline abielu“ meie oludes seaduse järele sohielu, seaduse föblilikust seisukohast hukkamõistetaw nähtus, sallitaw kurjus, hooraelu. Perekonna kohta käiwad eraõiguse määrused ei käi mitte sohielu kohta, sest perekonda selles mehe ja naise ühenduses ei näe seadus mitte ja wäljaspool abielu sündinud lapsi nimetas Baltimaa eraõigus kuni tänawu suweni (kus Wenemaal maksew 3. juuni 1902. aasta seadus ka Baltimaa kohta makswaks tunnistati) „mitteseaduslikkudeks“. Nüüd nimetatakse neid lapsi wäljaspool abielu sündinuteks, kuid Baltimaa eraõiguse seisukoht jäi ikka endiseks: mehe ja naise suguline läbikäimine on seaduslik ainult siis, kui nemad kiriklikus abielus on — wastasel korral on sohitöö, hooraelu.

Peab aga ka kohe tunnistama, et mitte kõik, kes wäljaspool kirikliku abielu ühenduses on, — tulewiku teerajajad ei ole. Suurem osa nendest ehk on lõbuotlijad

ja elumaitsjed, kes ainult oma õigust tarwitawad, aga mingisuguseid kohustusi oma peale ei taha wõtta, ja kui neid selleks kohtu teel tahetakse sundida, siis ei puudu neil jultunud enese kaitseks oma endist kaaselanikku kõige häbemamatamalt mustata. Suurem osa kohtuprotsessi, kus „poiss“ ja „tüdruk“ kohut käiwad, mõjuwad kuulajate peale väga piinlikult ja nimelt nende abinõude walikuga, millega pooled oma õigusi kaitsewad. Kumb kumba üle trumpab, ei ole alati kerge ütelda, kuid ebanormalsust tundub alati, mis rõhub. Kuid siin ei tule üksinda eraõiguse määrusi süüdistada, waid rohkem ühiselu wahelorde ja warjufülgi.

I

Meie makswad seadusemäärused sohjelu kohta leiduwad Baltimaa eraõiguse 3. köites (§§ 151.—174.). Üksikud tähendused selle kohta on Talupoja õigustes, mis aga 3. köite määrustega ühte sulawad ja mida sellepärast nimetada ei maksa. Talupoegadele on niisamuti maksew 3. köide ja ainult Liiwimaa Talupoja õiguses on üks iseseisew määrus, millest aga allpool.

Sohjelu seaduslikud tagajärjed jagunewad kahte liiki: 1) mehe kohustused naise wastu, 2) mõlemate kohustused laste wastu.

Mehe kohustused naise wastu kujunewad omalt poolt selle järele, kas pooled enne sohitööd, kihlatud olid wõi mitte.

Kui pooled mitte kihlatud ei olnud — siis peab mees, kes naise sohjelule meelitas, oma waliku järele kas temaga seaduslikku abielusje astuma wõi temale kaasaraha andma. Need kohustused tõusewad sugulise läbikäimise enese tõttu, selle peale waatamata, kas naine rastejalgsjeks sai wõi mitte.

Kaasaraha suuruse määrab kohus oma äranägemise järele, mehe ja naise, iseäranis wiimase, seisust ja majanduslist seisuforda silmas pidades.

Kuid seadus, mis nii paljutõotawalt naisterahwa kasude kaitsmisega hakkab, kuiwab järgmistes määrustes kokku. Mees wabaneb oma kohustustest naise vastu: 1) kui naine juba ennem teisega suguliselt läbi oli käinud; 2) kui naine ise meelitas meest sohitöole; 3) kui naine sohitöö eest tasu nõudis ja tasu sai; 4) kui naine pärast seda ka teistega sugulises ühenduses oli; 5) kui naine ilma wabandawa põhjuseta abielusse astuda ei taha ehk teisega abielusse astub. Kui abielusseastumine aga niisugustel põhjustel wõimalik ei ole, mida naisele süüks arwata ei wõi (kui näituseks mees juba abielus on, kui wanemad teelawad naisel abielusse astuda jne.) — siis peab mees igatahes kaasaraha temale andma. Niisamuti on naisel mehe surma korral õigus järelejäänud pärandusest omale kaasaraha nõuda.

Kaitstud on, tähendab, ainult neitsilik au ja ilmsüütus. Mehel on kohustused ainult ilmsüüta wõi suguliselt puutumata neitsi vastu, keda tema sohitöole ahwateles, ja ainult siis, kui wõimane ainuabielu põhjusmõtetele truuks jäi, s. o. teistega suguliselt ka pärast mitte läbi ei käinud. Kaasaraha-andmise kohustus lasub nii poisimeeste kui ka abielumeeste õladel nendel tingimistel.

Suguline läbikäimine kihlatute wahel määrab mehele suuremad kohustused. Kihluse all ei mõtle seadus mitte ainult kirikliku talitust, kihlamiist kirikuesitaja kaasabil, waid ka eralepingut, kus mees ja naine lubawad abielusse astuda.

Suguline läbikäimine kihlatute wahel annab pruudile õiguse abielutalituse toimetust paluda. (Wene- ja katoliku-usuliste keskel pruudil seda õigust ei ole mitte. See õigus on pruudil ainult siis, kui mõlemad pooled lutheruseusulised on.) Kui konsistorium pruudi palwe põhjendatult arwab, s. o. kui pruut oma kaebtust tõestada suudab ja õigel ajal seda sisse annab, siis käib konsistorium pooltel abielusse astuda. Ei sünni seda kolme kuu jooksul mitte, siis tunnistatakse pruut tema uue sellekohase palwe peale lahutatud naiseks. Kohaseid

õigusi nõuab endine pruut, nüüd lahutatud naine, ilmaliku kohtu kaudu. Tarbeks on temal õigus endiselt peigmehest omale ülespidamist nõuda ja lastele peab mees niisamuti ülespidamist andma. Rihlusest taganemine, ühtlaselt kohustustest wabanemine, ei ole mehel käesolewal korral mingil põhjusel lubatud. Need kohustused ei ole mehel mitte ainult puutumata neitside vastu, waid kõigi kihlatud pruutide vastu. Samasugune nõudmiseõigus kui kihlatud pruudil on ka naistel, keda sugulisele läbikäimisele kindla lubadusega nendega abieluse astuda on meelitatud. Õigustatud isikute arv on siin aga jälle piiratud. Seda õigust ei ole niisugusel korral leskedel üleüldse mitte ja teistel naistel siis, kui nad ka teistega sugulises ühenduses olid ja kui meelitaja — mees sugulise läbikäimise ajal alaealine oli, kuna aga meelitatud naine temast palju wanem oli.

Ülewalpool nimetatud õigused aeguwad ära ühe aasta jooksul, esimeselt sugulise läbikäimise päewast arwates. Nõudmise algatuse õigus on naise isiklik õigus, see tähendab, ta ei ole mitte pärandatav ja päritav. Kui aga kaasaraha nõudmine õigel ajal on kohtus algatud ja naine selle protsessi kestwuse ajal ära sureb, siis on tema pärijatel õigus protsessi lõpule wiia ja kohtu poolt mõistetaw kaasaraha läheb naise paran-duse hulka.

II.

Wäljaspool abielu sündinud lasteks nimetab seadus neid lapsi, kes 1) isikutelt sünniwad, kes mitte abielus ei ole ehk keda waimulik kohus abikaasadeks mitte ei tunnista; 2) kes küll abielus on sündinud, aga enne 128 päewa abieluseastumisest arwates, kui mees neid mitte omaks ei tunnista; 3) kes pärast 10 kuud peale abielu lõppemist sünniwad.

Sündimise „mitteseaduslikkus“ iseenesest ei mõju milgi wiisil laste õiguste peale, ei kitsenda teda milleski.

Lapse ema on teada, aga kes on lapse isa ja mis-
sugused on tema kohustused?

Meenest mõista, et korralikus „kodanlikes“ abi-
elus isa ja ema mõlemad hoolitsevad lapse ülespida-
mise ja kasvatamise eest, kuid eraõigus määrab ära,
mis õigustatud isik kohustatud isikult nõuda võib, kui
see oma kohustusi tema kasuks wabatahtlikult ei taha
täita ja keda tuleb kohustatuks pidada.

Nii määrab ka seadus ära, keda tuleb wäljaspool
abielu sündinud lapse isaks pidada. — Lapse isaks peab
seadus seda, kes ennast ise selleks tunnistab, ehk selle
kohta tõeks tehtaſe, et tema teatawal ajajärgul lapse
emaga sugulises ühenduses oli. Baltimaa eraõiguse jä-
rele peab tõeks tegema, et suguline ühendus ei olnud
mitte warem kui 10 kuud ja mitte hiljem kui 182 päe-
wa enne lapse sündimist. 10 kuud on seaduse poolt
kõige pikemaks ja 182 päewa kõige lühemaks lapselanda-
mise-ajaks arwatud. Ja seadus määrab need tähtsajad
ära, sest mehe kohustused wäljaspool abielu sündinud
lapse wastu ei ole mitte trahwi kohustused sugulise lä-
biäimise eest, waid põhjenuwad tema arwatawa sugu-
luse peal sündinud lapsega. Sel põhjusel wabaneb
mees oma kohustustest lapse wastu, isegi
siis, kui tema kohta selgeks tehtaſe, et tema seaduses
aranähtud ajajärgul lapse emaga sugulises ühenduses
oli, kui aga tema oma poolt tõestada saab,
et lapse ema selle aja jooksul (10 kuu ja 182
päewa wahel enne lapse sündimist) ka teistega su-
gulises ühenduses oli. Kui lapse ema ise se-
da tunnistab, siis ei ole selle tõestamiseks teisi tõen-
dusi tarwis.

Selles seaduse määruses näewad kõik need, kes oma
tegude eest wastutust kanda ei taha, oma päästepaati
ja kohtulaua ette ilmuwad harilikult tunnistajad, kes
teawad rääkida, et lapse ema sellel ajajärgul kui mitte
kõikidega, siis wäga paljudega suguliselt läbi läis. Men-
de tunnistuste wastu on aga kohus wäga umbuslik
ja harwa awaldawad nad mõju kohtuotsuse tegemise

luures kostja kasuks. Küsitaw on, kui õiglane ja otsustarbekohane see seaduse määrus on, mille järele laps siis üksnes ema hoole alla jääb, kui selle idunemise ajal ema mitme mehega sugulises ühenduses oli ja mehed mingisuguseid kohustusi ei ema ega lapse vastu ei tanna?

Praegune seadus põhjened werefuguluse põhjusmõtte peal ja sellelt seisukohalt paistab ka see määrus õige olevat. Kui võimalik ei ole kindlaks teha, kes nimelt lapse isa on, siis ei wõi ka kellegi peale mingisuguseid kohustusi kui isa peale panna. See on arusaadaw.

Niisugune meeste wabastamine nende kohustustest näib ka praeguse aja kõlblusele wastawat, mis ainuabielu põhjusmõttest kinni peab ja lapse ema, kes selle vastu eßinud on, nõus on karistama ja hukka mõistma. Kuid meil nõutakse ainuabielu teostamist ainult noortelt. Kuigi see waade ühiselulistest tingimistest wälja kaswab, peab aga meeles pidama, et kõlbluse piirkonnas teistelt ainult seda wõib nõuda, mis oma kohta maksuaks tunnistatud. Kõlblus on siin halb abimees.

Ena ja lapse kasude seisukohalt ei ole aga niisugune määrus ei otstarbekohane ega õiglane.

Ena peab üßinda kahe inimese kohustusi kandma, korralikult tema seda teha mitte ei saa ja selle tagajärjel kannatab laps ja kaudselt seltskond. Ja kuigi meie mitte kindlalt kellegi peale ütelda ei wõi, et tema nimelt lapse isa on, meie teame siiski kindlalt, kes lapse isa wõib olla. Üleüldine põhjusmõte on aga, et igaüks peab oma tegude eest wastutust kandma. Siinkohal ei näe meie seda mitte ja meie tunneme, et ena ja lapse õiguste kitsendamise siinkohal ülekõhtune on.

See tundmus mõjub ehk ka kohtus, suurendab umbusaldust kostja tunnistajate vastu ja wõidab emale poolehoidmist.

Kui aga werefuguluse põhjusmõttele teistfugune korraldus ei wasta — siis tuleb meeste kohustusi ena ja

lapse wastu teisele alusele seada, mis igatahes niisuguse seisukorra kõrvaldaks, kus üks ka teiste kohustust oma peale peab võtma.

Braegu on aga määrus maffew, mille järele ainult isal lapse wastu kohustused on, ja kui mitme hulgaft kellegi peale ütelda ei wõi, et tema nimelt isa on — siis on kõik võimalikud isad igasugustest kohustustest wabad: ei pea nemad ei emale kaasaraha andma ega last toitma.

Isa kohustused.

Määraspool abielu sündinud lapsel ei ole õigust ei isa perekonna nime peale ega osawõtmist tema perekonna õigustest (pärimise-õigust, näituseks). Tema kannab oma ema perekonna nime ehk ka mõnda teist nime waba waliku järele. Ei tohi walida omale ainult perekonna nimeks tuntud aadeliseisuse perekonna nimesid.

Lapse kaswatus on ema hoolets. Nii kaua kui laps ema hoolitsemist tarwitab, on wanemate õigus ainult emal. Pärast seda wõib aga isa lapse kaswatamist oma kätte wõtta, kui ta seda soowib. Minult isa kahtlane eluwis wõib põhjuseks olla, et last tema kätte kaswataba ei anta.

Isa peakohustus aga seisab selles, et tema lapse ülespidamiseks ja kaswatamiseks tarwilikud kulud peab kandma. Nende kulude kõrguse määrab kohus oma aränagemise järele isa waranduslikku järjekorda ja ema seisust silmas pidades. Ülespidamiseraha arwatakse kuuwiiši ja iga järgmise kuu raha peab ette ära makstama. Ülespidamiseraha ehk alimenta wõib nõuda ainult tulewiku jaoks. Tagant järele neid nõuda ei saa. Ware-malt oli kohtu praaxis niisugune, et seda raha mõisteti ka tagant järele. Kui, näituseks, lapse ema arwatawalt isalt alles siis hakkas kohtu teel lapse jaoks ülespidamiskulusid nõudma, kui laps juba kolme-aastane oli

ja ülespidamiskulude kandmist nii kaua nõudis kui laps 10-aastaseks saab — siis mõistis kohus ka möödaläinud kolme aasta eest isalt ülespidamiskulud välja. Kahe aasta eest aga seletas senat, et ülespidamiskulufid kui alimenta möödaläinud aja eest nõuda ei saa, et neid võib nõuda ainult tulewiku jaoks nõudmise sisseandmisest arwates. Kuid oluliselt see isa kohustusi ei kergendanud. Nimetatud senati seletuses oli tähendatud, et möödaläinud aja eest võib ehk lapse ema isalt kahjutasu nõuda, selles suures, kui palju tema lapse ülespidamise ja kasvatamise peale välja andis. Senati seletuses on selle peale ainult möödaminnes tähendatud, mitte aga kui seadusliku võimalust põhjendatud. Alamad kohtud aga haarasid sellest tähendusest kinni ja mõistawad tulewiku jaoks lapse kasuks alimenta, aga möödaläinud aja eest lapse emale kahjutasu. Ühest nõudmisest sai kaks, pooled kannawad kahe protsessi kulud ja lõpuliikult mõistetakse kahe protsessi peale kokku niisama palju välja kui ennem ühes protsessis. Kas see tagant järele alimentide nõudmine, kuigi kahjutasu alusel, õige on — selle juures võib kahel arwamisel olla. Senati juhtivat seletust selle küsimuse kohta ei ole mitte olemas (selle peale on teise küsimuse otsustamise juures ainult möödaminnes tähendatud), aga alamad kohtud tunnistawad niisuguse nõudmise õigeks. Sellega tuleb rehkendada.

Järgmine küsimus oleks, kui kõrge lapse wanaduseni võib isalt tema ülespidamiseks kulufid nõuda?

Harilikult nõutakse ja mõistetakse isalt ülespidamiskulufid lapsele kuni 10 aasta wanaduseni. On waade, et nii kaua võibki ülespidamist nõuda. See arwamine on aga ainult Liwimaa talupoegade kohta õige.

Liwimaa Talupoja õigus määrab selgeste ära, et isa peab väljaspool abielu sündinud lapsele ülespidamist esimese 10 aasta kestwusel andma.

Gestimaa Talupoja õiguses mingisugust määrust selle kohta ei ole ja Baltimaa eraõigus kohustab isa lapsele niikaua ülespidamist muretsema, kuni laps ise

omale ülespidamist hakkab teenima ja suudab teenida. See aeg aga, kuni laps ise ennast üleval pidada suudab, ei pea mitte alati 10 aasta peale langema. 10-aastane lapse wanadus iseenesest ei ole igatahes mitte tähtaeg, kus isa kohustused lõpewad. Seaduse seletamise tagajärjel peab otsusele tulema (käesolewat määrust teiste seadusemäärustega võrreldes), et isa peal lasub lapse ülespidamise kohustus nii kaua kui laps alaealine on, kuni 21 aastani. Kui selle aja jooksul lapse ülespidamiseks või kasvatamiseks kulusid tarwis läheb — peab isa neid andma.

Ei tarwita aga laps juba warakult oma ülespidamiseks ja kasvatamiseks abi — siis lõpeb ka isa kohustus abi anda. Kümne-aastane tähtaeg on nähtawaste eeskombel tsiwil-kohtupidamise määrustest laenatud. Tsiwil-kohtupidamise seadluses on nimelt määrus olemas, mille järele nende nõudmiste hind, kus õigust nõutakse, mis tähtajaga piiratud ei ole ehk mis eluaegne on, kümne-aastase maksude kogusumma kõrgusel arwatakse (§ 273 p. 5). See määrus juhatab ainult, kudas teatawal korral nõudmise hinda tuleb arwata, tema ei teela aga mitte periodilist maksude nõudmist üle kümne aasta. Isegi eluaegseid periodilisi maksusid võib ette nõuda.

Sige wastus ülesseatud küsimuse peale oleks selteparast järgmine: Liiwimaa talupoeg peab wäljaspool abielu sündinud lapsele ülespidamist 10 aasta wanaduseni muretsema, teiste seisuste liikmed Liiwimaal ja kõikide seisuste liikmed Eesti ning Kuramaal peawad ülespidamist niikaua muretsema kui laps seda nõuab. See kohustus kestab lapse täie-ealiseks saamiseni. Selle tähtajani võib ka ülespidamist kohtu teel nõuda, kui aga laps warem ise ennast suudab toita, siis on isal õigus kohtu teel nõuda, et teda tema kohustustest wabastataks. Wabastamine võib enne lapse 10-aastast wanadust sündida, võib ka pärast seda.

Mingisuguseid erafordseid tähtaegi alimentide nõudmiste jaoks ei ole. Alimenta võib nõuda nii kaua kui

isa on kohustatud neid maksma. Ema kahjutasunõudmise õigus aegub aga ära üleüldisel alusel, pärast 10 aastat.

Isa surma korral lasub lapse ülespidamise kohustus samasugustel alustel tema päranduse peal ja kohustuste korraliku täitmise eest vastutavad tema pärijad.

Kui wäljaspool abielu sündinud lapse isal mingisugust warandust ei ole ja tema majandusline järjekord ei luba lapsele ülespidamist nõutada, siis alles on ema kohustatud last ülewal pidama. Kui aga ka ema seda teha ei jõua — siis läheb see kohustus ema eelkäivate sugulaste peale üle (ema wanemate peale).

Wäljaspool abielu sündinud laste wanemate abieluseastumine annab iseenesest lastele seaduslikkude laste õigused, lapsed omandavad isa seisuse õigused ja pärimise-õigused isa waranduse peale. Laste seaduslikkudeks tunnistamiseks ei ole sel korral mingisugust kohtulikku nõudmist tarwis.

Niisugused on Baltimaa eraõiguse järele seaduslikud tagajärjed, kui mees ja naine wäljaspool abielu enesele lubawad niisugusesse ühendusesse astuda, mis seaduse keeles „ainult seaduslikkudele abikaasadele lubatud on“.

Toimetuse kirjakaast.

Rüsiiale nr. 166 („Sigus ja Kohus“ nr. 8). Wiimases „Siguse ja Kohuse“ numbris on Teile wastatud, et Teie raudtee ääres oma maa peale seaduse piirides teha wõite mis tahate. Wastuses on eksitus juhtunud. R ü m n e s ü l l a laiusel maalapil, raudtee maaribast arwates, ei ole Teil mitte õigust turbaid lõigata, wäljaspool kümnet sülba on

taewamise ja lõikamise asjus omanikul täieline wabadus. Ka ehituste kohta raudtee äärde on teatud kitsendused olemas, 5 süllaft kuni 20 süllani: selle järele kui tulekartjad ehitused on. Need kitsendused käiwad siis m a a t a e w a m i s e ja ehituste kohta. Teiste ettewõtete kohta jääb endine wastus maksma: omanik wõib teha mis tahab, kui aga raudtee maad ei puuduta.

Rüsim. 175. Mina rentisin talukohta 20 aasta peale. Ühels tingimiseks oli, et kes enne tähtaega lepingut murrab, see maksab teisele poolele iga ülejäänud aasta pealt 25 rubla kahjutasu. Nüüd on kohaomanik surnud ja tema ajet täidawad tema pärijad. Leping on lihtsale paberile kirjutatud.

Wastus: Üleüldine määrus on niisugune, et surm rendilepingut ei murrata ja leping edasi kestab. Gestimaa Talupoja õiguse järele wõiwad aga lepingulised rentniku surma puhul lepingu murdmist nõuda. Teie juures on asi seesugune, et suri rendileandja. Niisugune asjaolu ei anna seaduse järele mitte õigust lepingut murda ja mõlemad pooled: rendileandja pärijad ja Teie, rentnik, peawad oma kohustusi täitma, nagu nad lepingus kindlaks on määratud. Kas leping lihtsa paberi wõi tempelpaberi peale on kirjutatud, sellel ei ole lepingu süü kohta mingit tähendust. Kui aga leping lihtsa paberi peale on kirjutatud ja sellel tempelmargid peal ei ole, siis peab kohtus trahwi maksma. Tempelmargid peab olema iga saja rubla pealt 50 kopeikat. Trahw määratakse kummagile poolele kümnefordne. Teie leping on aga wist enne 21. weebruari manifesti 1913. aastal tehtud ja see manifest on kõik trahwid maha wõtnud, nii et trahwi maksta ei tule. Tempelmargid nõutakse sesamas wäärtuses sisse, mis tegemise juures oleks pidanud peale panema, aga pandud ei ole.

Rüsim. 176. Missuguse ja kui suure trahwi alla wõib oma ülemuse laimamise pärast kirja teel langeda? Kui laimatud andeks on andnud, kas wõib tema pärast seda weel laimajat kohtu alla anda ja kui kaua aja jooksul wõib ta seda teha.

Wastus: Selle eest wõib ainult aresti saada, kõige rohkem 3 kuud, kõige vähem 4 päewa. Raehwust wõib ekohtusse anda 6 kuu jooksul laimamise-päewast arwates. Andeksandmine ja äraleppimine väljaspool kohtu ei keela kaebamast. Leppimine wõib ainult kohtulaua ees sündida.

Rüsim. 177. Meid on 7 last, 5 poega ja kaks tütar. Üks poeg on waimuhaige ja saab walla waestekassast ülespidamist. Isa on Saaremaal taluomanik. Isa lubab testamendi teha ja kõik oma liikumata ja liikwa waran-

duse sellele pärandada, kes teda kuni surmani toidab. Palun seletust, kas teised lapsed võivad niisuguse testamendi vastu waielda ja kas waimuhaigel lapsel on ka pärimisõigus.
Uja lugeja nr. 8490.

Wastus: Liwimaa Talupoja õiguse järele ei wõi wanemad lapsi testamendis ilma seadusliku põhjuseta pärandusest ilma jätta. $\frac{1}{4}$ kõigest pärandusest peab lastele minema. Wanemate teotamine, nende vastu kaelaõhtuliku süüdistamise tõstmine, katse testamenditegemist takistada, neid abita jätmise waesuses ja haiguses jne. on seaduslikkudeks põhjusteks wanematele oma lapsi pärandusest ilma jätta. Kui wanemad aga abi ei tarwita ja seda kiuste nõuawad, siis ei ole sellest äräütlemine seaduslikuks põhjuseks, et pärandusest ilma jätta. Wanemad aga peawad testamendis nimetama, misugusel põhjusel nad lapsi pärimisest kõrwaldawad. Kui nimetatud põhjus mitte seaduslik ei ole ehk põhjust üleüldse nimetatud ei ole — siis on lastel õigus testamendi tühjastunnistamist nõuda, selles osas, kus tema pärimisest on tagandatud. Aga nemad on ainult $\frac{1}{4}$ päranduseosa pärijad ja ainult seda wõiwad nad omale nõuda. Waimuhaige wend on pärija.

Küsim. 178. Elan Eestimaal. Minu isal oli ostetud talukoht. Isa on juba 12 aastat surnud. Ema suri kahe aasta eest. Järele jäid 3 last: 2 poega ja üks tütar. Ühe aasta eest suri wanem wend ära, temalt jäi naine ja kolm tüdrikat järele. Wanemad ei ole testamenti teinud. Kes pärib talukohta, kas wanema wenna tütreid wõi mina, noorem wend. Koht on isa nime peal. L. P.

Wastus: Kohta pärib wanema wenna wanem tütar.

Küsim. 179. Kas saab rahukohtus nõudjat trahwida, kui awalikuks tuleb, et nõudmine wõltsimise põhjal on tehtud?

Wastus: Kui asja harutamise juures rahukohtus wastane pool mõned dokumendid wõltsituteks kuulutab, siis jättab rahukohtunik asja harutamise pooleli ja saadab need dokumendid prokurörile, kes need ringkonnaõhtule ette paneb. Kui wastane pool kedagi wõltsimises süüdistab, selle süüdistamine ära ei ole aegunud ja ringkonnaõhtus leiab, et dokumendid tõepoolest wõltsitud on, siis annab ringkonnaõhtus oma otsusest prokurörile teada ja prokurör algab süüdistust. Rahukohtus ise ei trahwi ega ei otsusta küsimust, kas dokumendid on wõltsitud wõi õiged.

Küsim. 180. Kas saab kedagi walla wõi rahukohtu protokollil põhjal wastutusele wõtta, kui seal tunnistaja wõi

kaebaluse seletuses mingisugune seaduserikkumine ilmsiks tuleb?
E. P.

Wastus: Saab küll.

Küsim. 181. Mina palusin wallalt abiraha ja tegin selle juures selgeks, et ma töödõimetu olen ja kõrwalist abi kuskilt saada ei ole. Wolikogu mu palwet ei täitnud. Kas wõib wallalt kohtu teel abiraha nõuda, kui mul selle saamiseks täieline õigus on?

Wastus: Kohtu teel wallalt abiraha nõuda ei saa. Wolikogu otsuse peale wõite kahe nädala jooksul komisjarile kaewata, kui Teie leiate, et Teil abiraha saamiseks täieline õigus on.

Küsim. 182. Kas wõib wallakohtus laenu- ja hoiuühisuse palwe peale kellegi wõlglaste warandust üles kirjutada.

Wastus: Täitmiselehe ettenäitamisel wõib.

Küsim. 183. Kas wõib mõisniku wallakohtusse kaewata, kui süüteo-asi wallakohtu alla läib? Kui ei wõi, kuhu siis peab kaebama? Kudas tuleb wäikste nõudmistega toimetada, mis mõisniku wastu on sihitud ja suuruse poolest wallakohtu alla läiwad?

Wastus: Niisugustes süüteo-asjades, mis wallakohtu alla läiwad, tuleb aadeliseisusest mõisniku peale rahukohtus kaebtust tõsta; nõuda tuleb niisamuti rahukohtu laudu. Ainult siis wõib mõisniku wastu wallakohtusse nõudmist anda ja wallakohtus teda süüdistada, kui tema talupojaseisusest on ja hariduse eesdiguste järele wallakohtu wõimupiirsonnalt wabastatud ei ole.

Küsim. 184. Kas majaperemees wõib üüri juurde panna ilma etteütlemata, kui mitte, kui pikk on siis etteütlemise tähtaeg? Kui peremees maja ära müüb, kas peab siis uue peremehe nõudmise peale kohe rohkem maksma hakama wõi wälja minema, wõi on ka selleks tähtaeg olemas? Kortrimaks on kuuwiiji. Rindlat kontrakti ei ole.

Wastus: Üüri kõrgendamise tähendab korteri ülesütlemist. Kui lindlat üürilepingut ei ole ja kortrimaks kuuwiiji on, siis peab üks kuu enne üles ütlemata. Kuu aja pärast, peale üüri kõrgendamist, tähendab, on üürnik kohustatud kas kõrgendatud üüri maksma wõi korterist wälja minema. Majamüümise korral on uus omanik ainult siis kohustatud üürilepingut pidama, kui see leping kreposteritud on. Wastasel korral wõib uus omanik aga korteri üürnikkudele kohe üles ütelda. Linnas antakse niisugusel korral üürnikule 6 nädalat aega korterist wäljamine miseks. Selle aja jooksul maksab üürnik korterimaksu endises suu-

ruses. Rahjutasu wõib korteripidaja endiselt majaomanikult nõuda.

Rüsim. 185. Olen talurentnik ja 25 aastat wana. Ühtegi kohtulikku karistust ega trahwi pole kandnud. Tellisin omale püssiluba, aga kohalik kordnik on ülemuse küsimise peale niiviisi wastanud, et luba ei saanud. Kas wõin uueste nõuda, kuhu pean kaebama wõi kes maksab margiraha tagasi.

„Roidu“ lugeja nr. 6385.

Wastus: Markideraha ei maksa Teile keegi tagasi. Püssiluba wõite Teile küll uueste paluda, aga Teile wõite ka sellest uueste ilma jääda. Kordniku peale wõiksite Teile siis kaebtust tõsta, kui Teile tõeks saate teha, et tema ametlikus paberis Teile kohta waletateid on andnud.

Rüsim. 186. Oleme kolmekesi. Kaks wenda ja üks õde. Mina, õde, olen juba abielus. Isa suri ära ja jättis oma waranduse kohta testamendi järele. Selle testamendi järele päriwad pojad koha, Eestimaal, ühes inwentariga omale pooleks. Mina, tütar, saan aga testamendi järele kõigest sada rubla. Kas pean ma selle testamendiga rahule jääma wõi on wõimalik kohtu teel testamendi tühjastunnistamist nõuda. Minult määratud osa ei tee isegi ühte kümwendikku osa sellest wälja, mis minu wennad saawad. Testamendis on aga isa tähendanud, et mina kõik muu kätte olen saanud ja sada rubla weel kõigest saada on.

Wastus: Eestimaa talupoeg ei wõi surma korras mitte testamendi teha, nagu tema seda ise soovib. Seaduse poolt on temale selles asjas iseäralised kitsendused seatud. Kitsendused on liikumata waranduse kohta wähemad ja liikumata waranduse kohta suuremad. Niiugused kitsendused maksawad aga ainult niiugusel korral, kui Eestimaa talupojal seaduslikud lapsed on. Wiimajel juhtumisel ei wõi Eestimaa talupoeg oma lapsi pärandusest ilma jätta ega ühele suuremat wõi paremat osa anda kui teisele. See kitsendus ei käi aga mitte ühe neljandiku kohta liikuwast warandusest. Ühe neljandikuga liikuwast warandusest wõib Eestimaa talupoeg testamendis oma heaksarwamise järele talitada. Tähendab, et Eestimaa talupoeg ühe neljandiku wõrra oma liikuwast warandusest ka ühele lapsele rohkem wõib anda kui teisele. Liikumata warandusest peawad aga lapsed tingimata igauks oma seaduslikud osad saama. Liikumast warandusest päriwad kõik lapsed ühetasa, olgu pojad wõi tütreid. Mis aga liikumata warandusesse puutub, siis on selle waranduseosa pärimises poegadel suuremad õigused kui tütaridel. Pojad päriwad kaks lorda nii suure osa kui tütreid. Teil on kaks wenda. Warandus (liikumata) jagatakse siis wiieks. Sellest saab iga wend kaks osa ja Teile

ühe osa. Testament, mis seaduse wasta käib sisuliselt, wõib kohtu teel ümberlükatud saada. See ümberlükamise kord on järgmine: Testament antakse wallakohtusse kinnitada, wallakohtus waatab järele, kas testament wormilifult õieti on tehtud, kuna ta selle järele mitte ei waata, kas ta sisuliselt testament seaduse nõudeid täidab. Leiab kohtus, et testament wormilifelt õieti on tehtud, siis kinnitab ta testamendi ära ja annab selles nimetatud pärijatele waranduse kätte. Sellest kätteandmisepäewast aasta ja kuue nädala jooksul wõib siis ka humitatud isik wastawas kohtus testamendi tühjastegemise nõudmise sisse anda. Kui warandus liikumata ja liikuw, siis tuleb see nõudmine ringkonnakohtusse anda, on aga warandus 100—500 rbl., siis tuleb nõudmine rahukohtusse anda. Nõudmine antakse nende wastu, kelle heaks testament tehtud. Kinnitawad need, et nõudja juba midagi kätte saanud, siis peawad nad selle asjaolu tõeks tegema. Et Teie isa pärandus liikumata waranduses seisab, siis peate tühjakstegemisenõudmise ringkonnakohtusse andma, ülemaltähendatud tähtaja jooksul. Niisugust tühjakstegemist wõib kindlaste loota.

Küsim. 187. Kas on mõisateenijatel, walitsejatel, met-sawahtidel jne. õigus talunikude maa peal jahti pidada? Mõisaomanik on ostulepingus küll selle õiguse omale jätnud, aga ei ole selle eest talunikule midagi maksnud. Kas on politseikordnikul talumaa peal õigus jahti pidada, kui tal jahipilet on, aga taluniku luba ei ole?

Wastus: Seaduse järele peab mõisnik, kui ta mingisuguse õiguse talumaa peale oma kätte jätab, talunikule selle eest tasu maksuma, wastasel korral ei ole niisugusel lepingupunktil seaduslikku tähendust. Niisugune on seaduse offekohene mõiste. Seda seadusepunkti on aga kohtud ja ta senat teisiti seletanud. On aga mõisnikul jahidõigus ainult omale jäetud, siis ei wõi tema teenijad seda õigust mitte tarwitada. Kui ta jahidõigust ka teistele tahab tarwitada anda, siis peab see lepingus selgeste äranähtud olema. — Politseikordnikul ei ole ilma maaomaniku loata ühtegi õigust talumaa peal jahti pidada, olgu tal sellekohane pilet wõi olemata.